

Zoologie bezobratlých

6

Myriapoda, Hexapoda

připravil Oldřich Nedvěd, PřF JU

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

+mnohonožci

×hlava, trup

★ 1 pár tykadel

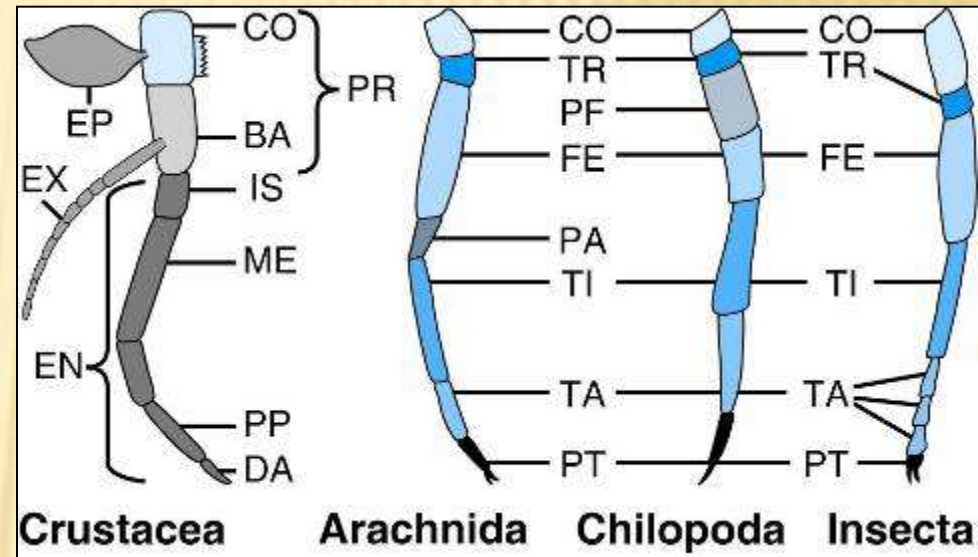
★ mandibuly

★ 1-2 páry maxil

★ 0,2 mm - 30 cm

×nohy

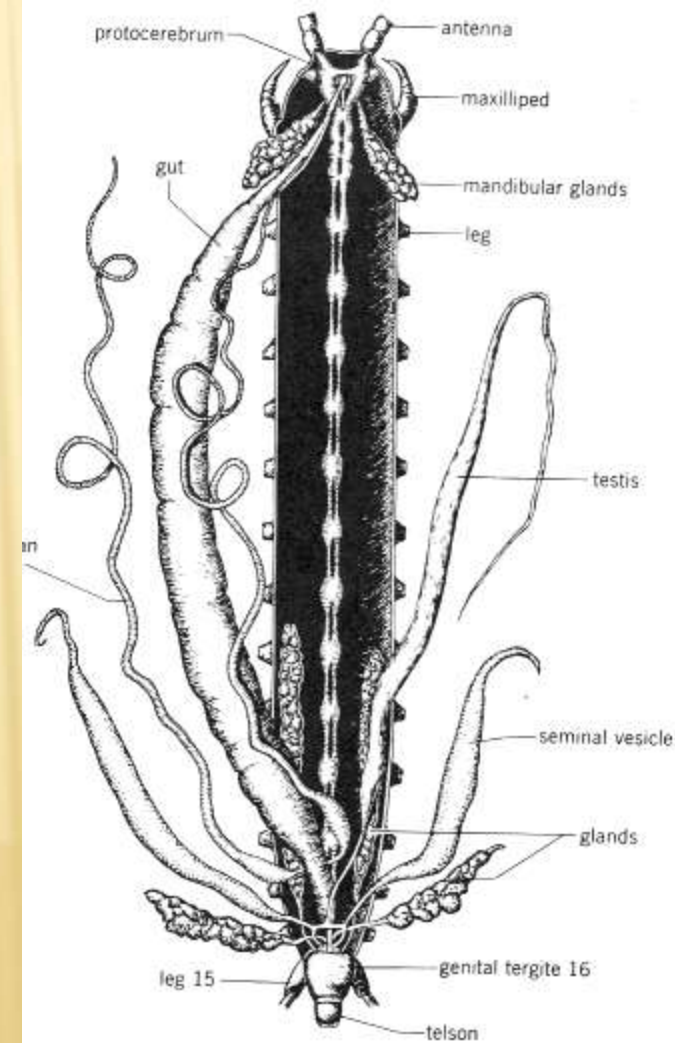
★ 9-200 pairs

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

–kutikula

- bez vosku
 - propustná pro vodu
- kalcifikovaná (mnohonožky)

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

+ smysly

× oko

- ★ cornea, lens, retina
- ★ jednoduché nebo složené

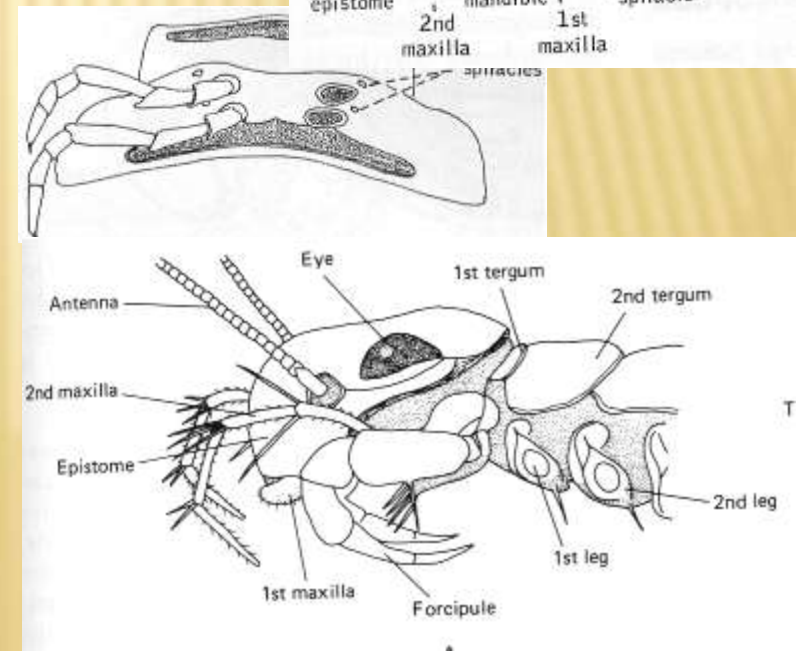
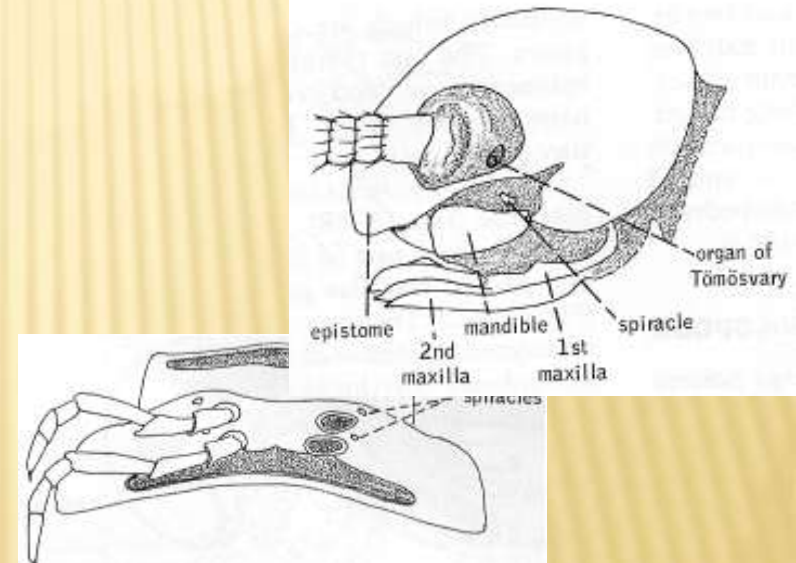
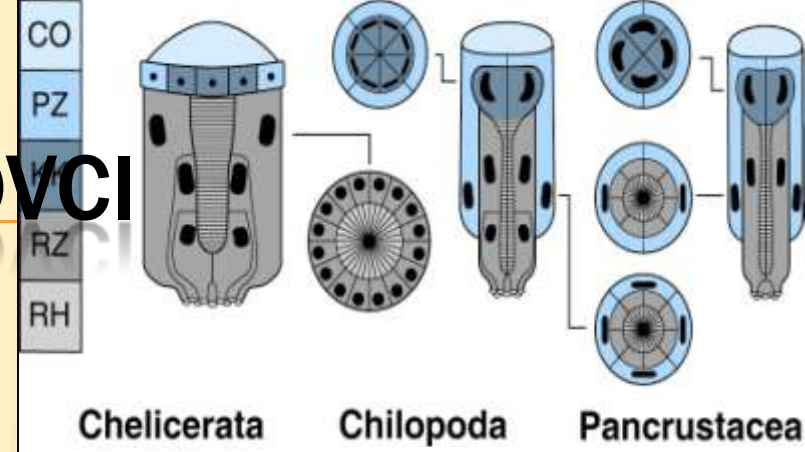
+ dýchání

× tracheje

- ★ rozvětvené do tkání
- ★ spirakulum
- ★ atrium uzavíratelné

× plastron

- ★ přežití při zaplavení

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

+ vylučování

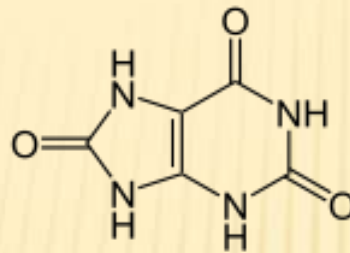
- × Malpighiho trubice
- × kyselina močová

+ rozmnožování

- × gonochoristé
- × zásnubní rituály

+ vývoj

- × anamorfie
- × epimorfie

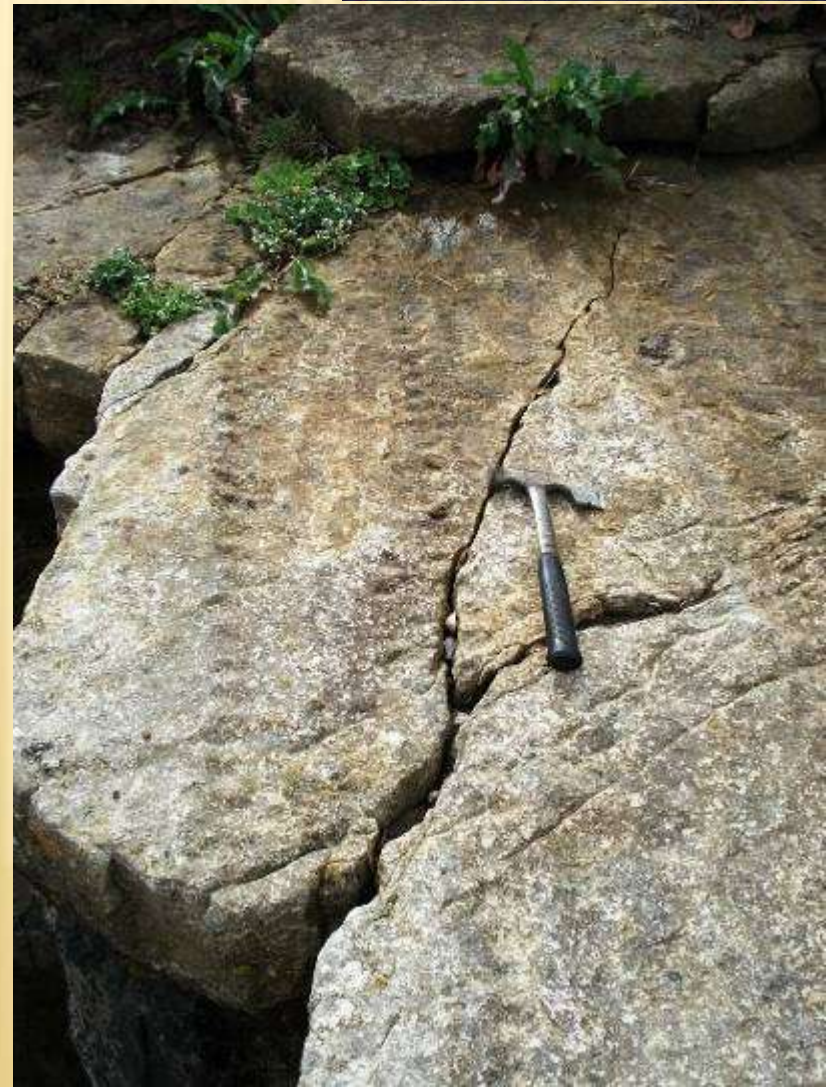

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

+fosílie

×vzácné

×stopy

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

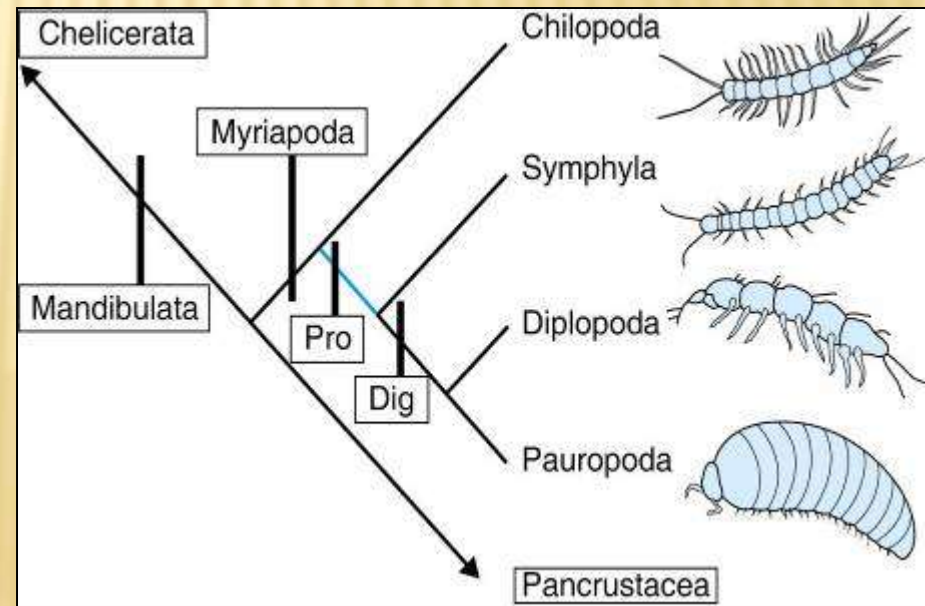
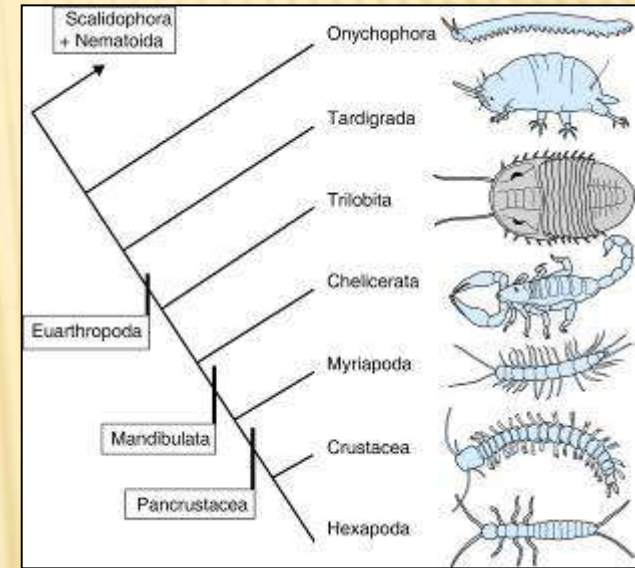
+ fosílie

- × vzácné
- × mořští předkové od kambria
- × suchozemské od siluru
- × pravé stonožky od devonu

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

- +systém - 13 000 druhů
- × Chilopoda - 3 000 druhů
- × Symphyla
- × Diplopoda - 10 000 druhů
- × Pauropoda

MYRIAPODA - STONOŽKOVCI

+ stonôžky, Hundertfüßer,
centipedes, centopiedi,
százlábú

+ сороконожки

+ hlava

× tykadla

× kusadla - mandibuly

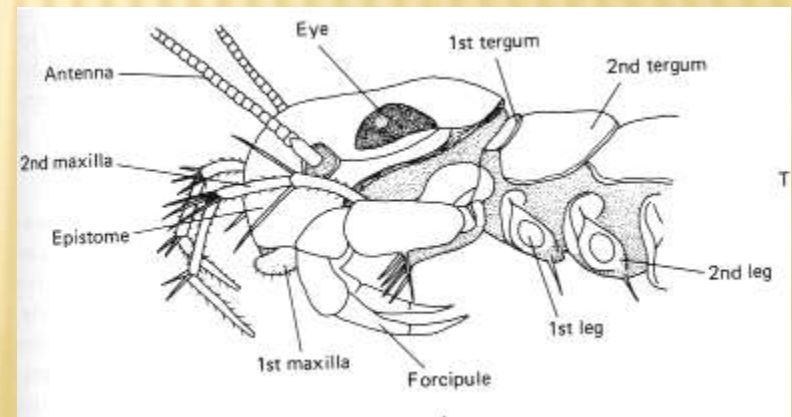
× maxily - čelisti

✱ 2 páry

+ 1. trupový článek

× maxilipedy = forcipuly

✱ jedová žláza

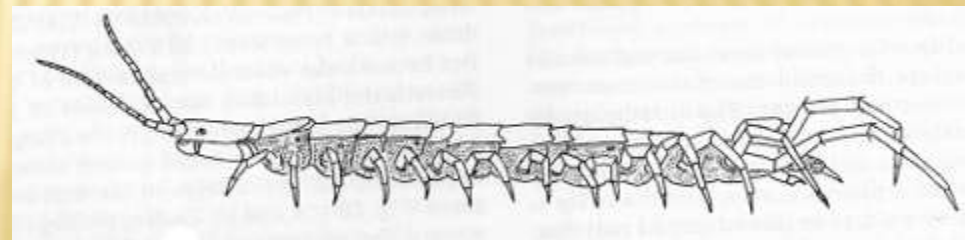
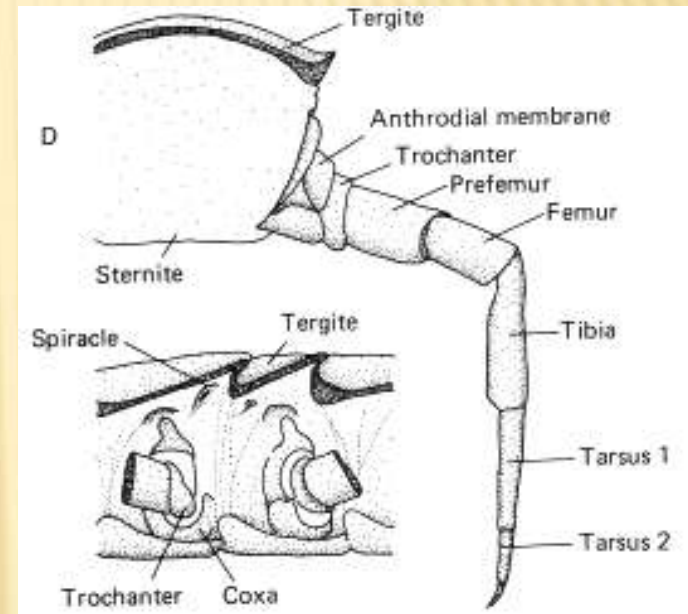
CHILOPODA - STONOŽKY

+články

- ×tergum (hřbetní štítek)
- ×sternum (břišní štítek)
- ×nohy vyrůstají po straně z měkké pleury

+predátoři

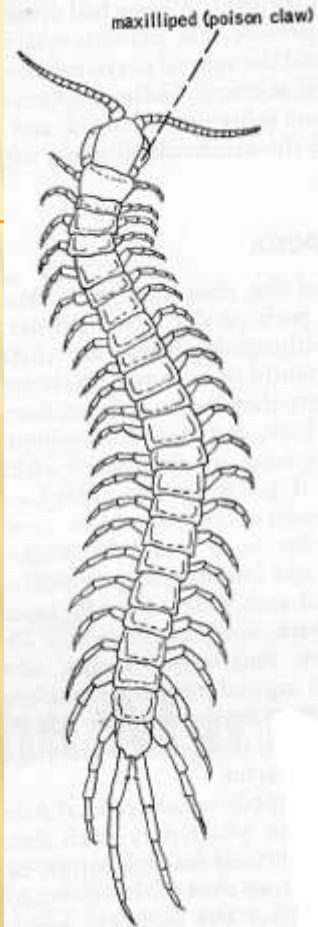
- ×různočlenky a zemivky
- omnivorní

CHILOPODA - STONOŽKY

+ Scolopendromorpha –
stejnočlenky (550(2)dr.)

- × 21-23 párů nohou
- × silné vlečné nohy
- × epimorfní vývoj (plný počet článků při vylíhnutí)
- × stejně dlouhé tergity
- × velké (30 cm) tropické, jedovaté (ne smrtelně)
- × jednochá očka
- × samice chrání snůšku (<50 vajíček)

CHILOPODA - STONOŽKY

+ Geophilomorpha –
zemivky (1100 (22) dr.)

- × 31-181 párů nohou
- × epimorfní!
- × tergity a intertergity
- × slepé
- × v půdě

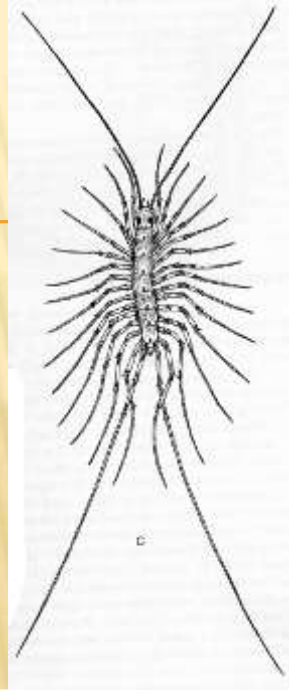

CHILOPODA - STONOŽKY

- + Craterostigmomorpha – divnočlenky (1 (0) dr.)
 - × zvláštní průduchy
 - × 15 párů nohou, 21 tergitů
 - × 2-5 cm
 - × Tasmánie, Nový Zéland

CHILOPODA - STONOŽKY

- + Scutiggeromorpha –
strašníci (80 (1) dr.)
 - × 15 párů dlouhých nohou
 - × málo tergitů
 - × anamorfní (vylíhlá larva s neúplným počtem článků)
 - × průduchy nepárové na hřbetě, vzdušnice kolem srdce, hemocyanin
 - × složené oči
 - × i denní aktivita
 - × 42 cm/s

CHILOPODA - STONOŽKY

+Lithobiomorpha –
různočlenky (1500 (40)
dr.)

- × 15 párů nohou
- × střídavě krátký a dlouhý tergít
- × anamorfní
- × jednoduchá očka
- × 28 cm/s

CHILOPODA - STONOŽKY

+ potrava

× bezobratlí

× vzácně obratlovci

✦ maxillipedy = forcipuly

✦ jedová žláza

✦ cytolysin

✦ 5-hydroxytryptamin

✦ hemolytická
phospholipáza

✦ kardiotoxický protein

CHILOPODA - STONOŽKY

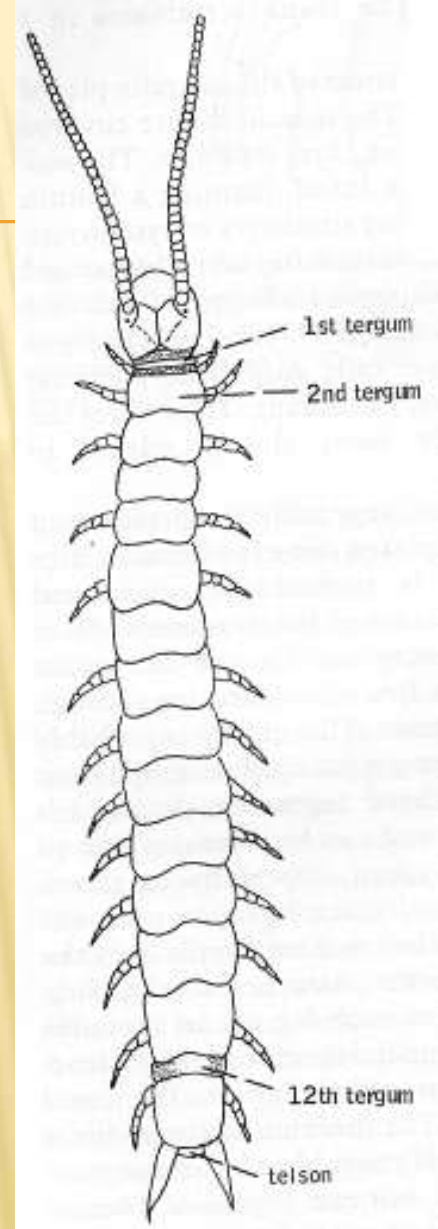
+ potrava

× obratlovců

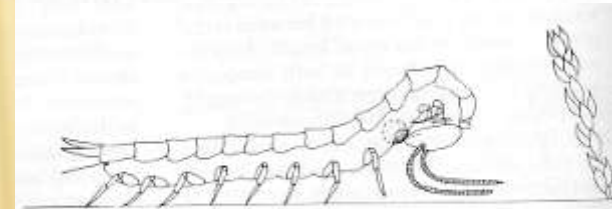
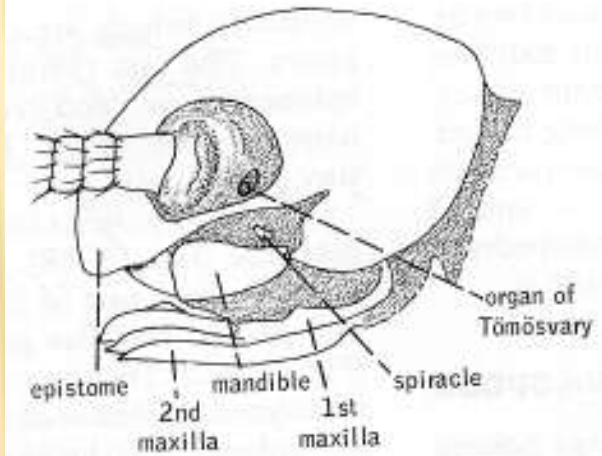
SYMPHYLA - STONOŽENKY

- bez očí
- Tömösvaryho orgán
- bezbarvé
- půdní
- anamorfní
 - 6-7 párů nohou při vylíhnutí
 - 10-12 párů v dospělosti (15-22 článků)
 - + cerci

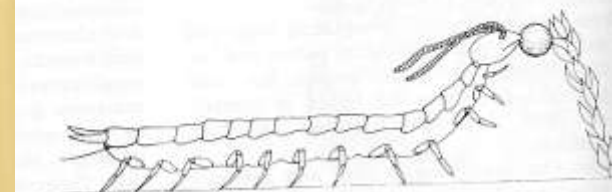

SYMPHYLA - STONOŽENKY

- 2-10 mm
- tracheje jen vpředu
 - 1 pár spirakul na hlavě
- nenápadné
 - někdy početné agregace
- rozmnožování
 - spermatofor v lícní torbě

D

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

+ millipedes, mille-pattes,
Tausendfuesser

+ hlava

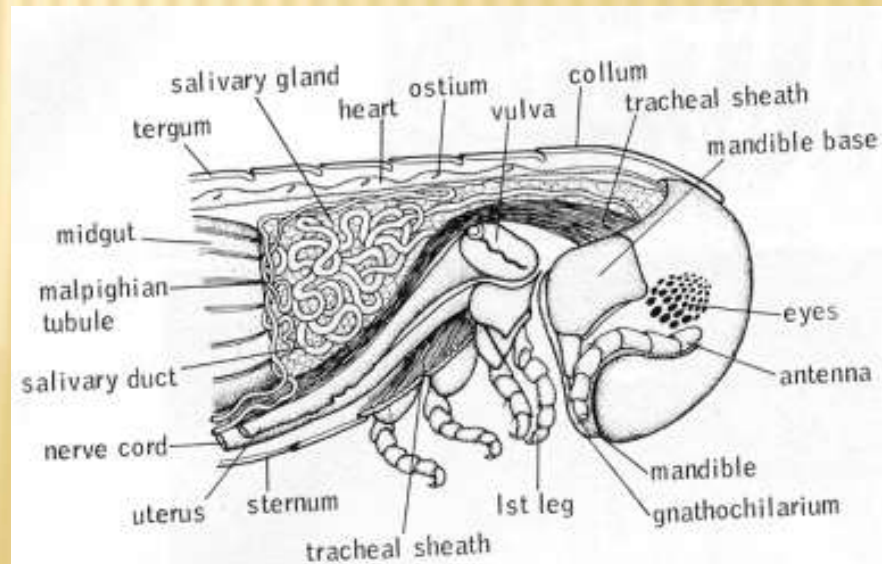
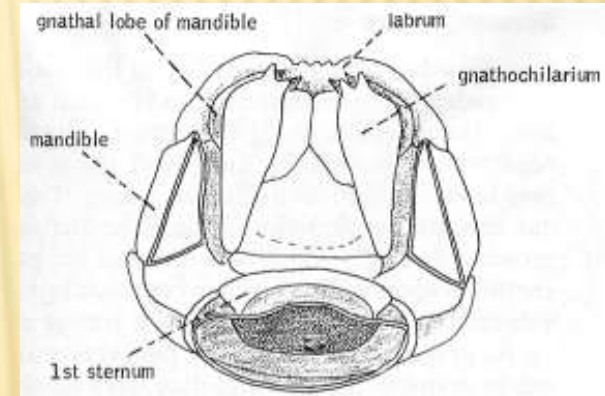
× tykadla

× kusadla

× gnathochilarium

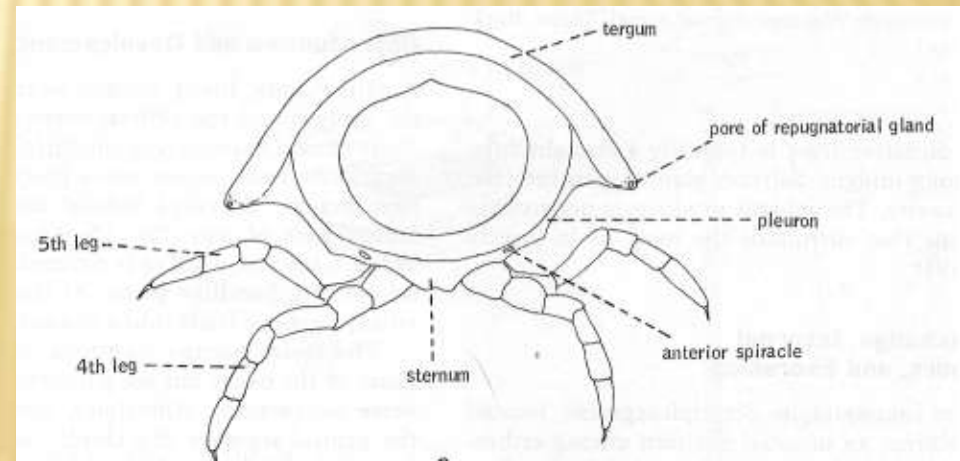
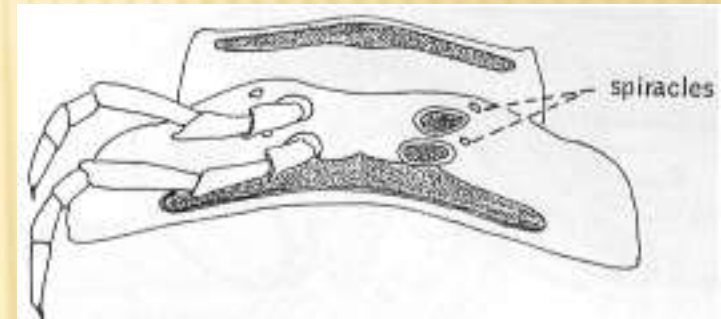
+ collum - krček - první
trupový článek

× bez končetin

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

- +3 segmenty larev
jednoduché - larvy
šestinohé
- +diplosegmenty
- +2-280 mm

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

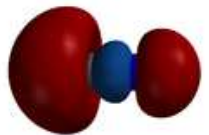
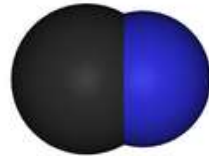
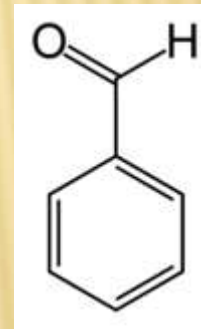
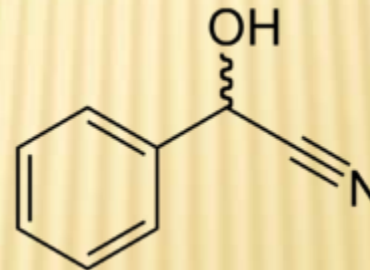
–obrana

–repugnatorické žlázy

- alkaloidy
- chinony
- kyanovodík

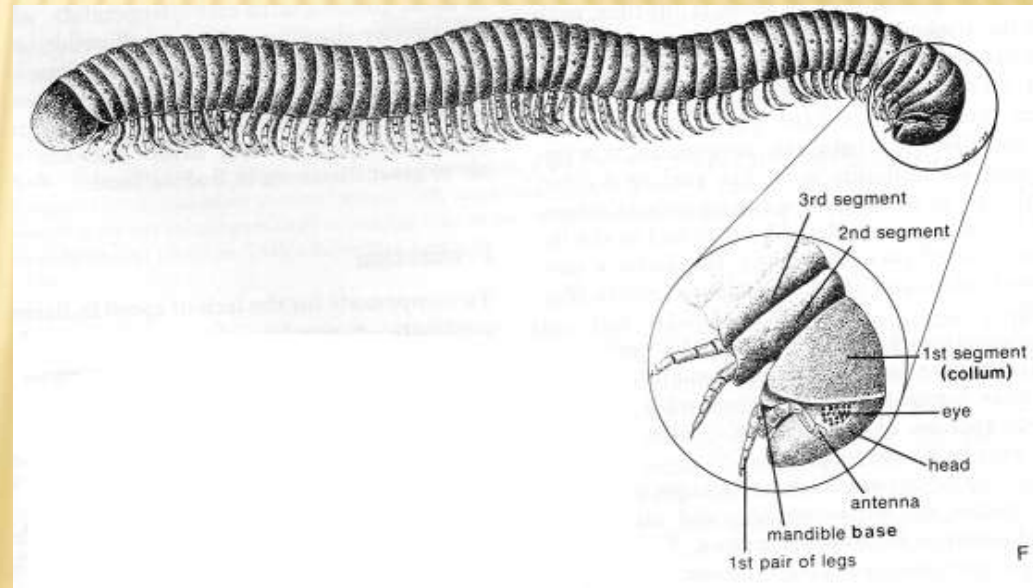
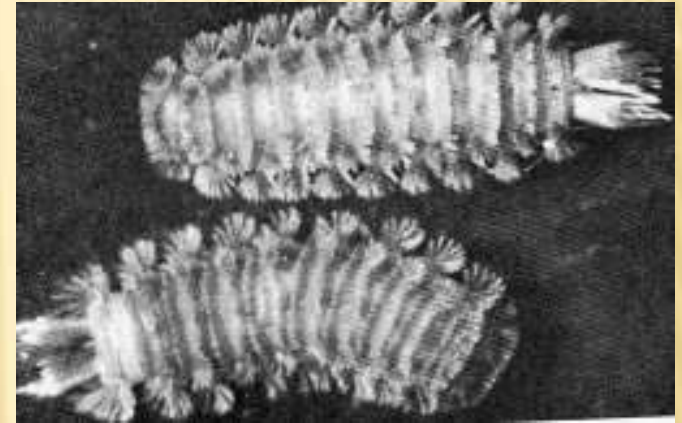
– mandelonitril -> HCN a benzaldehyd

–háčkovité chlupy

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

- +kalcifikace kutikuly
- +oplození
 - ×gonoporus vpředu

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

+podtřída Penicillata =
Pselaphognatha

- ×řád Polyxenida
- ×drobné, 13-17 párů nohou,
svazečky chlupů
- ×*Polyxenus* - chlupule

+podtřída Pentazonia

- ×polokruhovitě články (11-
22), volvace
- ×řády Glomeridesmida,
Sphaerotheriida,
Glomerida - svinule

DIPLOPODA - MNOHONOŽKY

+ podtřída

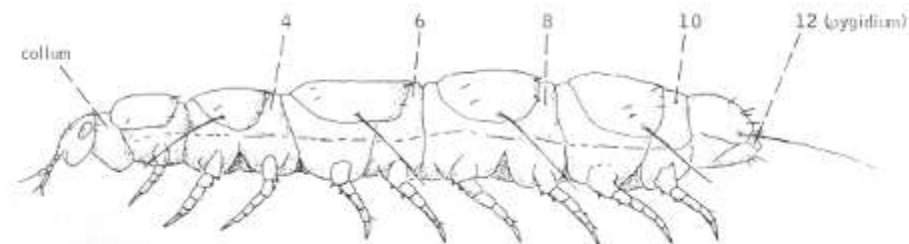
Helminthomorpha =
Chilognatha

- × dlouhé, mnohočlánkové,
kruhový průřez
- × řády Polyzoniida -
chobotule, Stemmiulida,
Spirobolida (velké
tropické), Spirostreptida,
Julida, Siphonophorida,
Platydesmida, Callipodida,
Chordeumatida - hrbule,
Polydesmida - plochule,

PAUROPODA - DROBNUŠKY

- + tykadla
- + bez očí
- + bezbarvé
- + půdní
- + anamorfní
 - × 3 páry nohou při vylíhnutí
 - × 9 párů v dospělosti
- + 0,2-5 mm

INSECTA – HMYZ

Hexapoda

INSECTA - HMYZ

✗ stavba těla

+ tělo článkované

+ rozdělené na tagmata

✗ hlava - caput

✗ hrud' - thorax - 3
segmenty

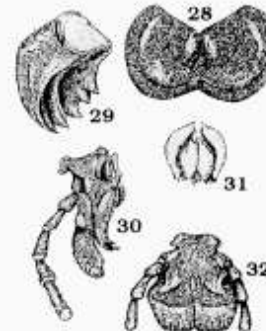
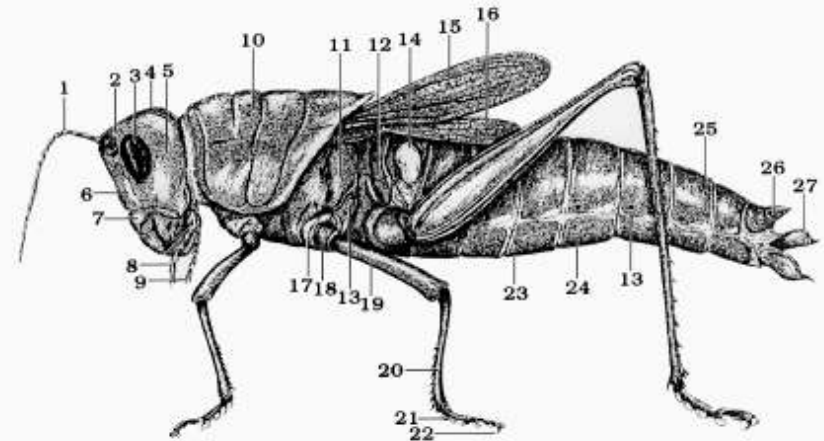
✗ Hexapoda

✗ zadeček - abdomen
(„bříško“)

+ velikost

✗ 0,2 mm až 30 cm

GRASSHOPPER ANATOMY External

1. Antenna	17. Coxa
2. Ocellus	18. Trochanter
3. Compound eye	19. Femur
4. Vertex	20. Tibia
5. Gena	21. Tarsus
6. Frons	22. Claw
7. Clypeus	23. Abdomen
8. Maxillary palp	24. Sternum
9. Labial palp	25. Tergum
10. Prothorax	26. Cercus
11. Mesothorax	27. Ovipositor
12. Metathorax	28. Labrum
13. Spiracle	29. Mandible (right)
14. Tympanum	30. Maxilla (right)
15. Fore wing	31. Hypopharynx
16. Hind wing	32. Labium

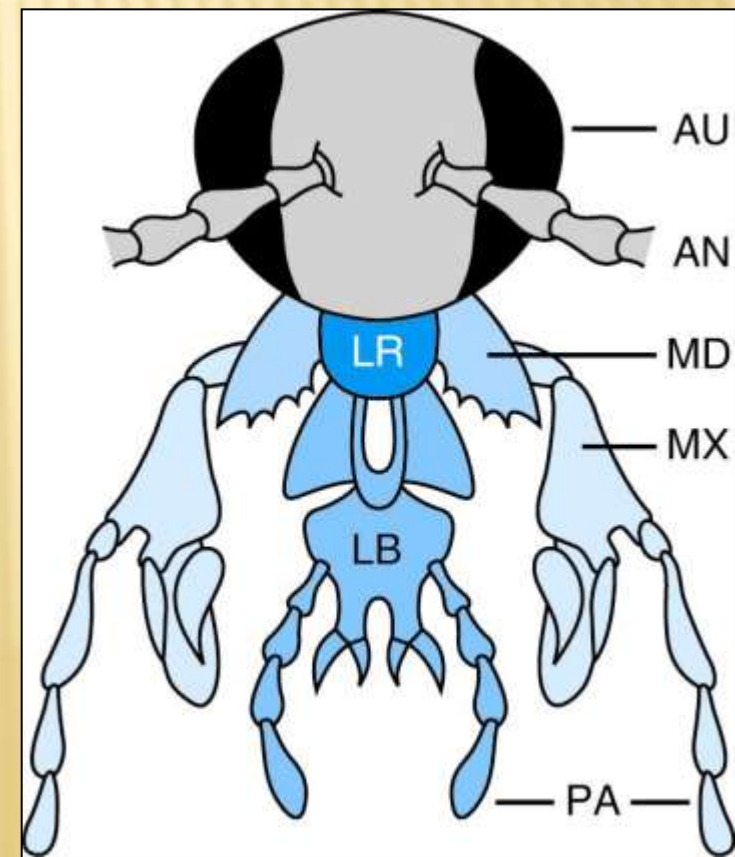
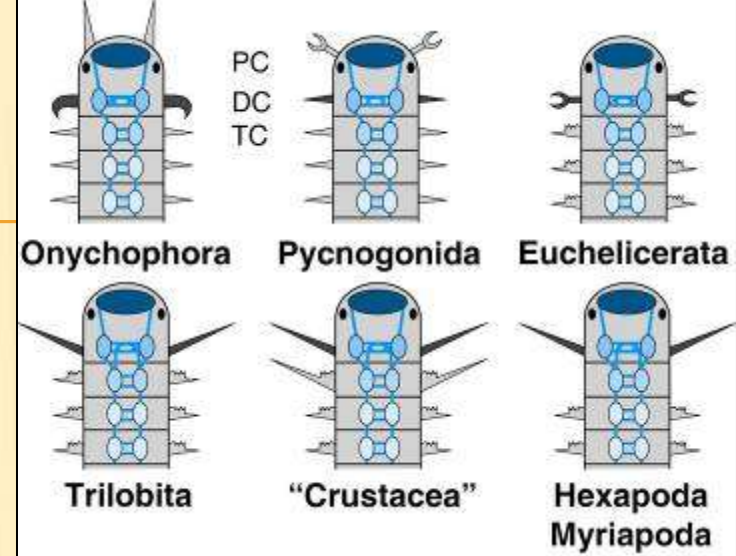
©1997 Carolina Biological Supply Company
2700 York Road, Burlington, NC 27215
Reproduction of this set by any means (other than as explained in the "Road me"
section of this CD) without written permission from Carolina is unlawful.

INSECTA - HMYZ

+ stavba těla

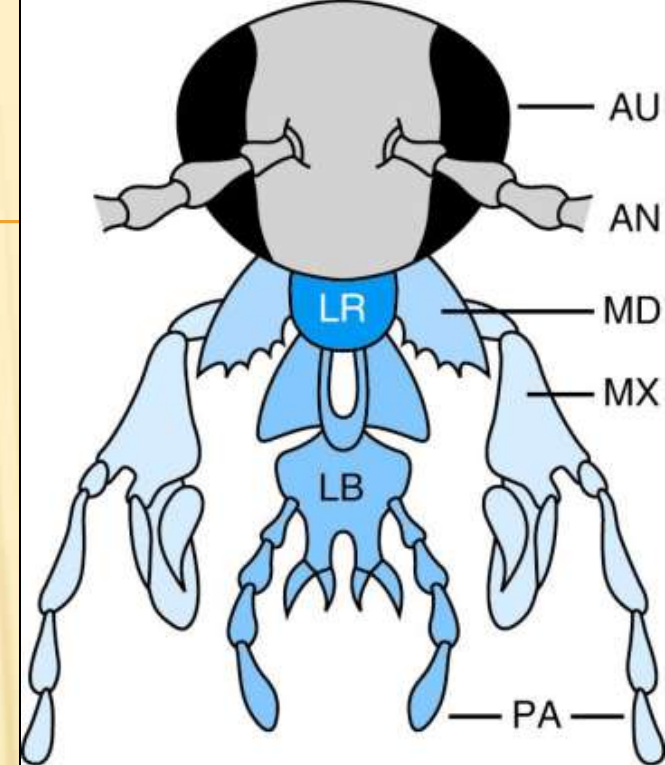
× hlava

- ★ ze 6 článků
- ★ oči
- ★ tykadla - antennae (1 pár, nevětvená, mnohočlenná)
- ★ kusadla - mandibuly (jednočlenné)

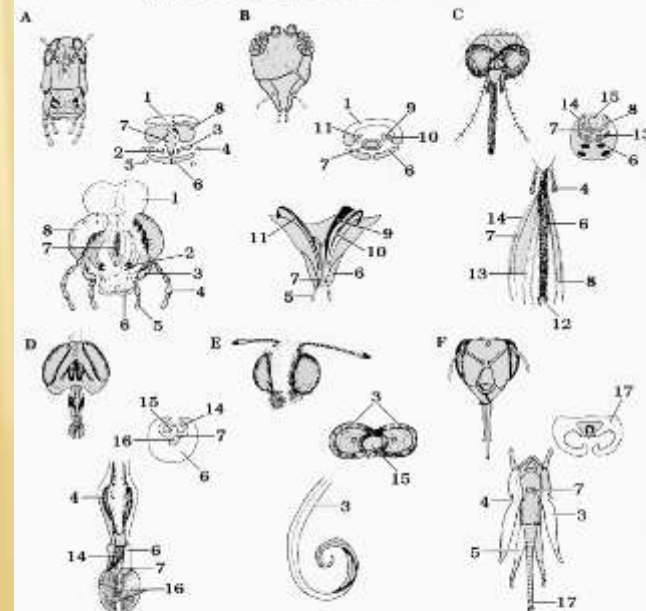

INSECTA - HMYZ

- * čelisti - maxilly (s makadly - palpi maxillares, kousací lacinií a měkkou galeou)
- * spodní pysk - labium (s makadly - palpi labiales, glosou a paraglosou)
- * horní pysk - labrum
- * epipharynx, hypopharynx
- * modifikace ústního ústrojí kousacího typu na různá sací

INSECT MOUTH PARTS

INSECTA - HMYZ

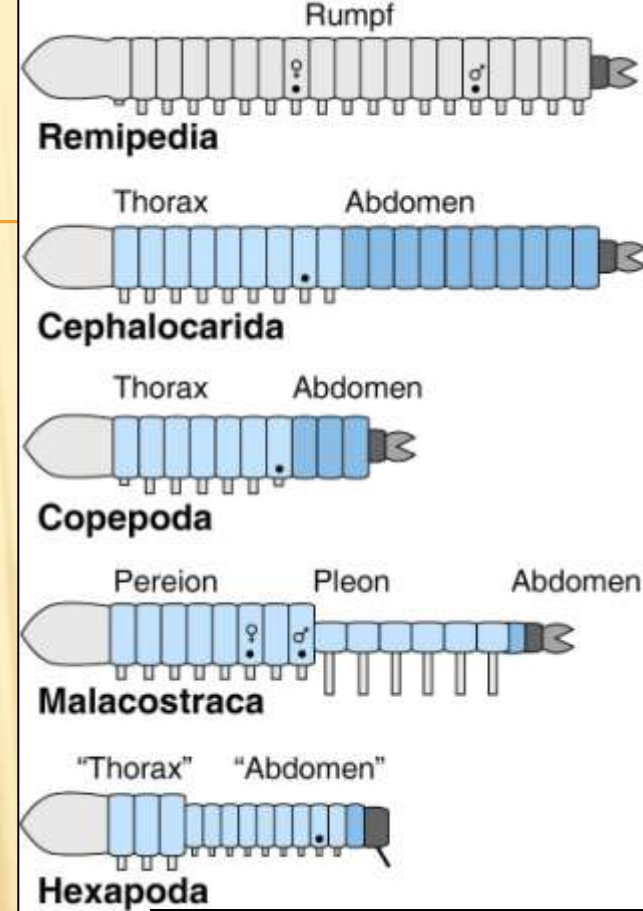
+ hrud'

× 3 články

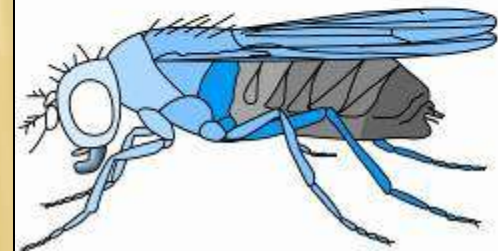
- ★ prothorax
- ★ mesothorax
- ★ metathorax

× 2 páry křídel

- ★ z meso a metathoraxu
- ★ teorie paranotální
- ★ teorie branchiální

Gen	Körperteil / Segment																				
	Caput			Thorax			Abdomen														
Komplex	PA	AN	IC	Mn	Mx	La	Th1	Th2	Th3	Ab1	Ab2	Ab3	Ab4	Ab5	Ab6	Ab7	Ab8	Ab9	Ab10	Ab11	
pb																					
lab																					
Dnf																					
Ser																					
Antp																					
Ubx																					
abdA																					
AbdB																					

INSECTA - HMYZ

+ zadeček

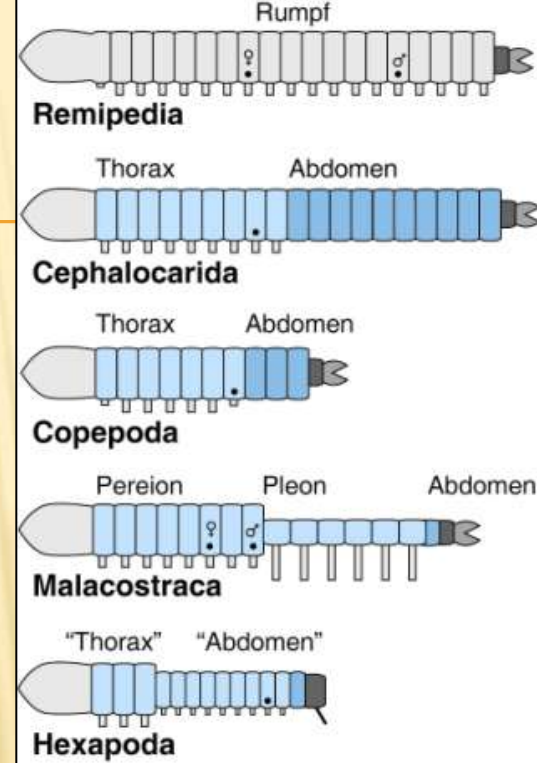
× mnoho článků (původně 12)

× zbytky končetin

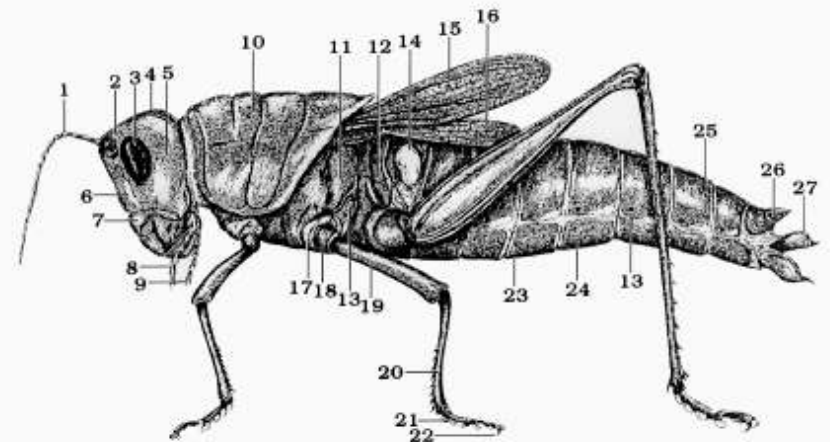
★ cerci

★ gonopody = kladélko

★ žihadlo

GRASSHOPPER ANATOMY External

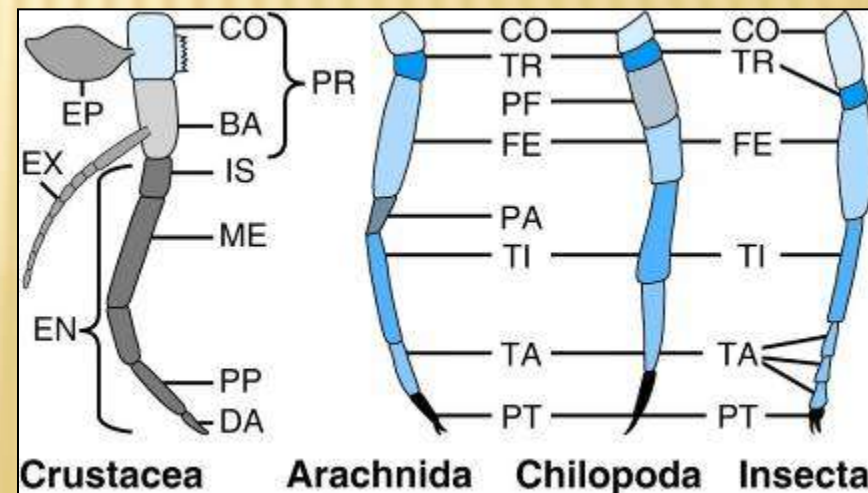
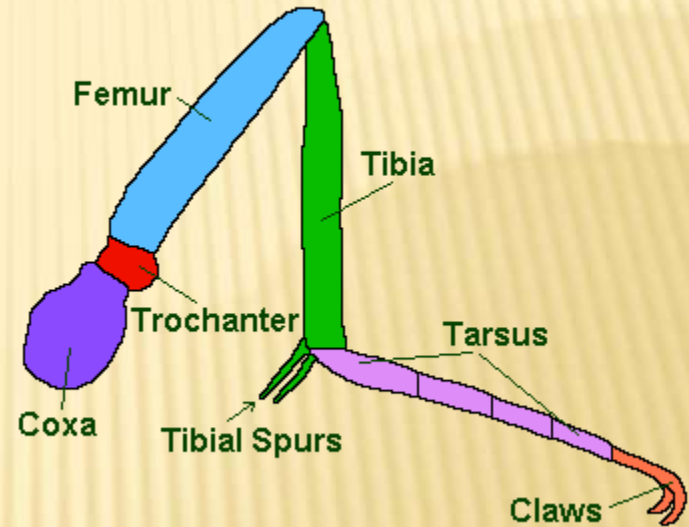

INSECTA - HMYZ

+ stavba nohy (3 páry)

- × jednovětevné
- × coxa = kyčle
- × trochanter
- × femur = stehno
- × tibia = holeň
- × tarsus = chodidlo, jedno- až pětičlenné
- × pretarsus s drápkami a aroliem

The Insect Leg

INSECTA - HMYZ

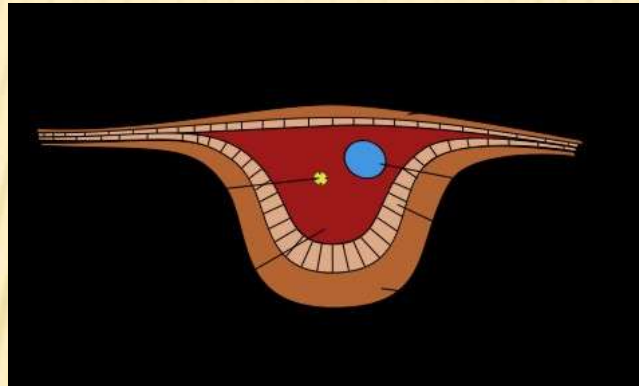
+ funkce nohy

- × chůze, šplh, plavání, skákání, hrabání, chytání kořisti, produkce zvuku
- × smysly (mechanické, akustické, chemické)...
- × kráčejí po 2-3 párech nohou, skákají, plavou, hrabají...
- × beznohé larvy lezou červovitě

INSECTA - HMYZ

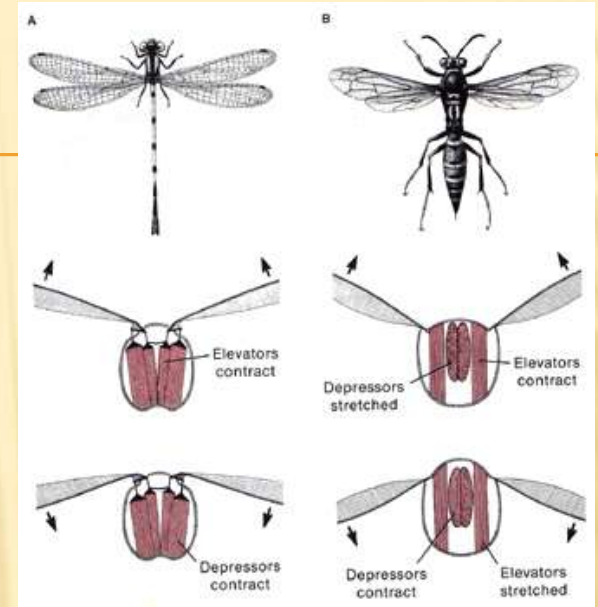
× létají

★ předním, zadním nebo oběma páry křídel

+ ekologie

× žijí všude kromě hlubšího moře

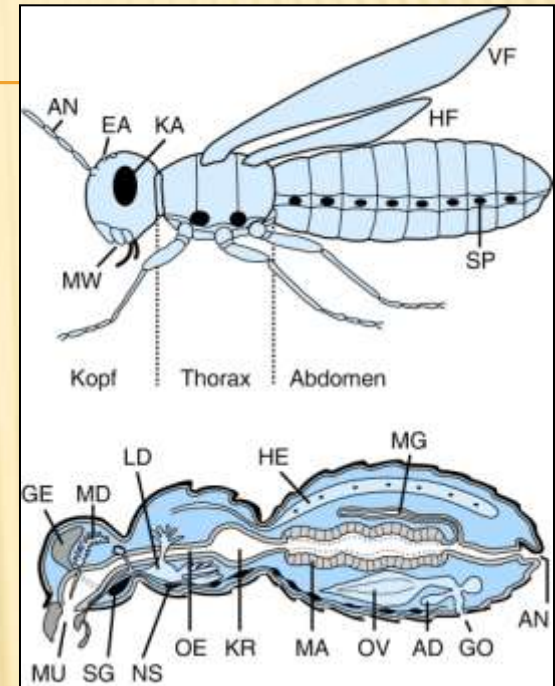
INSECTA - HMYZ

+ trávicí soustava

× trubice s oddíly

★ případně slepými výběžky

★ delší než tělo

INSECTA - HMYZ

+ dýchací soustava

× vzdušnice - tracheje

- × uzavíratelná spirakula

- × podélný tracheální kmen

- × větvení do tkání

× vodní dýchají

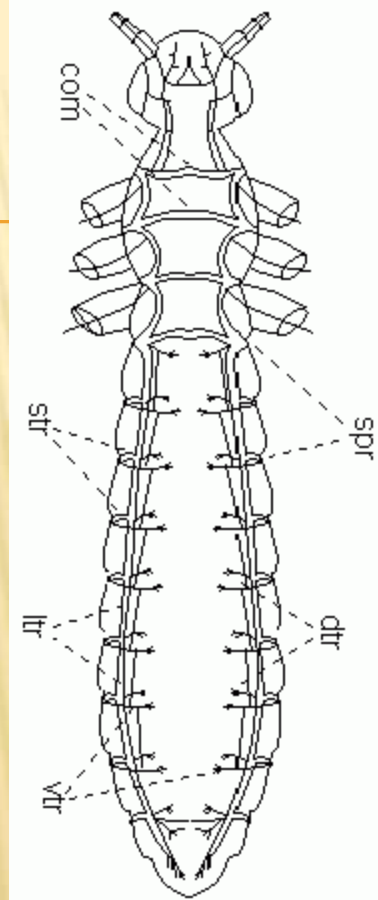
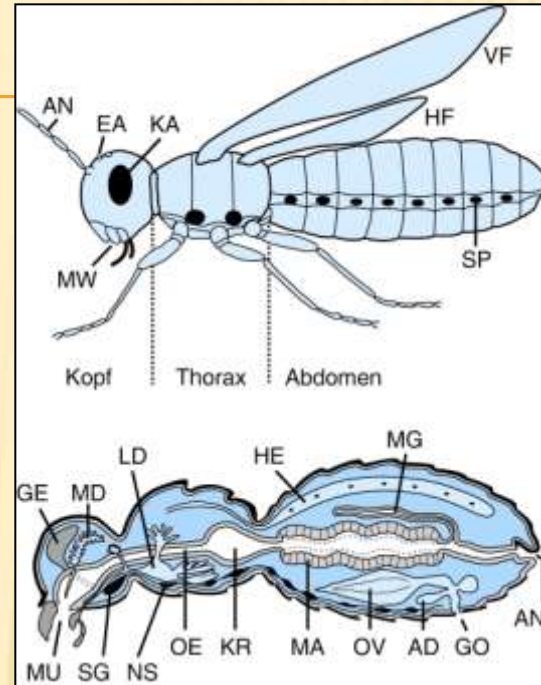
- × vzduch vzdušnicemi

- × nadechování

- × plastron

- × žábrami

- × vzácně hemoglobin v hemolymfě

INSECTA - HMYZ

+ oběhová soustava

× dorzální céva

+ vylučovací soustava

× Malpigické trubice

★ guanin a kyselina močová

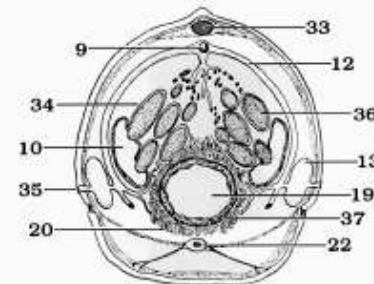
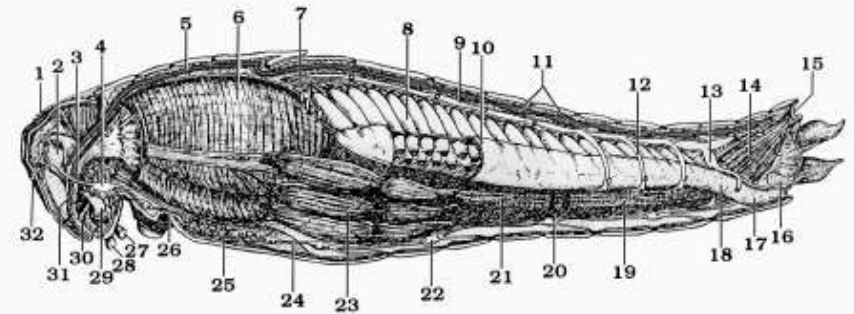
+ nervová soustava

× mozek (proto-, deuto- a tritocerebrum)

× suboesophageální ganglion

× břišní nervová páska

GRASSHOPPER ANATOMY Dissection

1. Antenna	14. Rectum	26. Salivary duct
2. Supraesophageal ganglion	15. Anus	27. Labial palp
3. Circumesophageal connective	16. Seminal receptacle	28. Maxillary palp
4. Subesophageal ganglion	17. Vagina	29. Hypopharynx
5. Aorta	18. Oviduct	30. Mandible
6. Crop	19. Intestine	31. Exophagus
7. Ovary	20. Malpighian tubules	32. Ocellus
8. Egg in egg tube	21. Midgut	33. Dorsal heart
9. Dorsal tracheal trunk	22. Ventral ganglion (8)	34. Egg tube
10. Calyx	23. Gastric caeca	35. Abdominal spiracle
11. Hearts (9)	24. Ventral nerve cord	36. Egg
12. Dorsal tracheal branch	25. Salivary gland	37. Longitudinal muscle band
13. Air sac		

INSECTA - HMYZ

× rozmnožování

+ gonochoristé

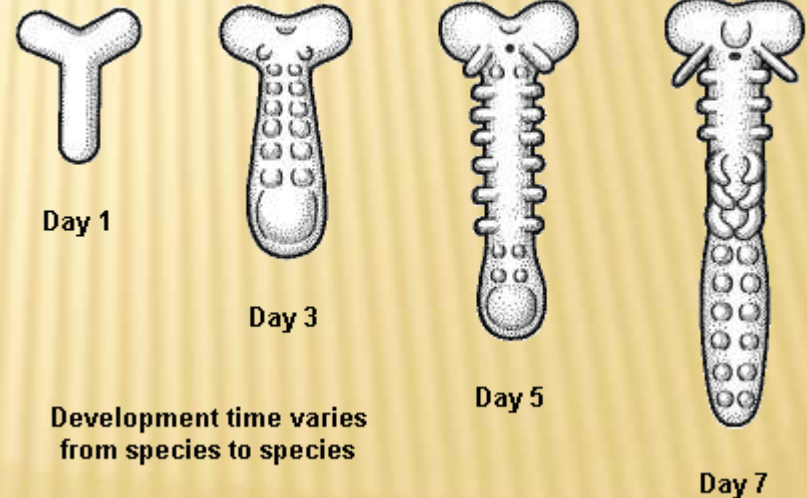
- × sekundárně často partenogeneze, vzácně hermafrodité
- × určení pohlaví genetické
 - ★ *Drosophila*: samice XX, samec XY (nebo XO)
 - ★ *Abraxas*: samice WZ, samec WW
 - ★ blanokřídlí: samice XX, samec X (haploidní)

INSECTA - HMYZ

- + gonopóry na 8.-9. zadečkovém článku
- + oplození vnitřní, většinou kopulace
- + někdy živorodost
- + polylecitální vajíčka
- + rýhování superficiální, specifické, s pohyby embrya

Embryonic Development of Appendages

INSECTA - HMYZ

+ vývoj

- × líhne se larva (nymfa)

 - ✦ několik instarů

- × proměna

 - ✦ nedokonalá

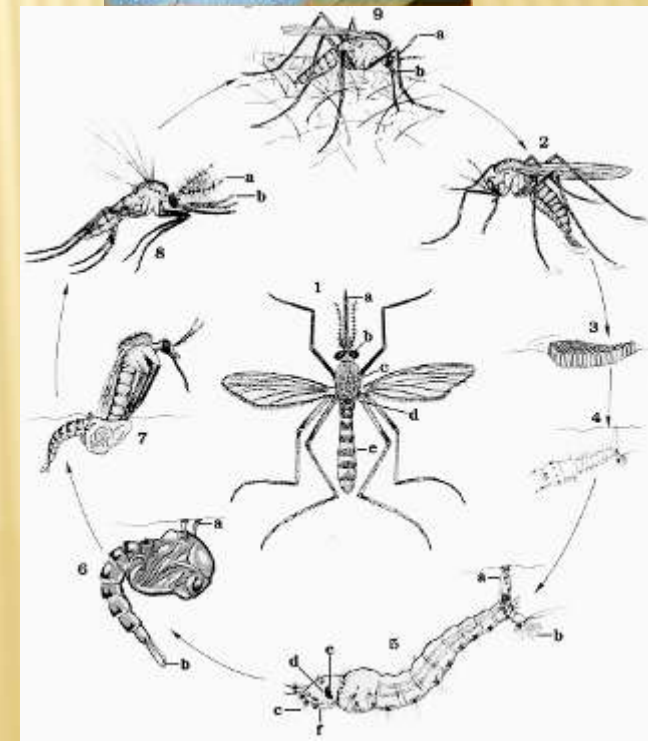
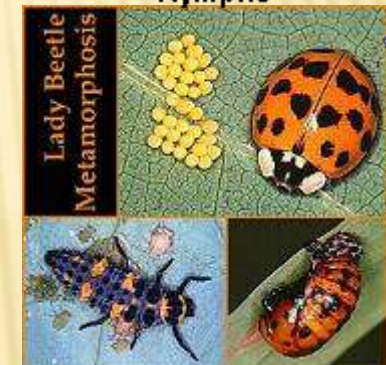
 - × hemimetabolie, exopterygota

 - ✦ dokonalá

 - × holometabolie, endopterygota

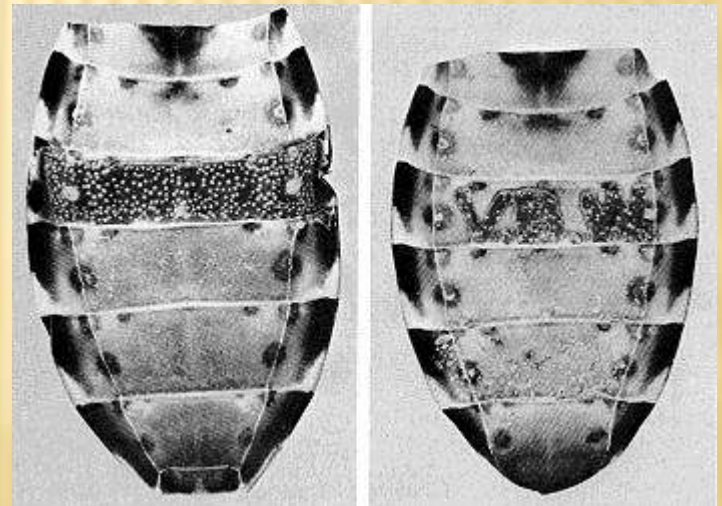
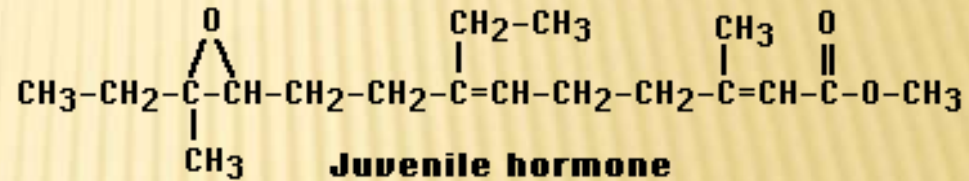
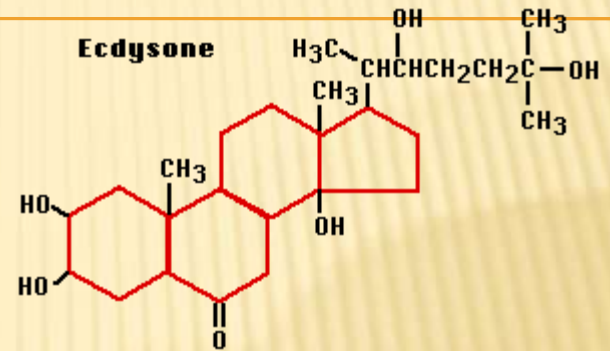
 - × „klidové“ stádium - kukla - mezistupeň

Hemimetabolous Development

INSECTA - HMYZ

- × dospělec - imago
- × hormonální řízení svlékání a proměny
 - * ekdyson
 - * juvenilní hormon

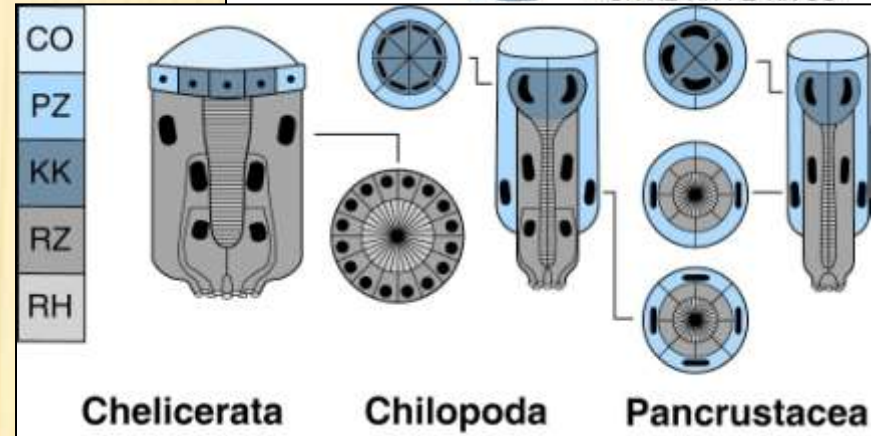
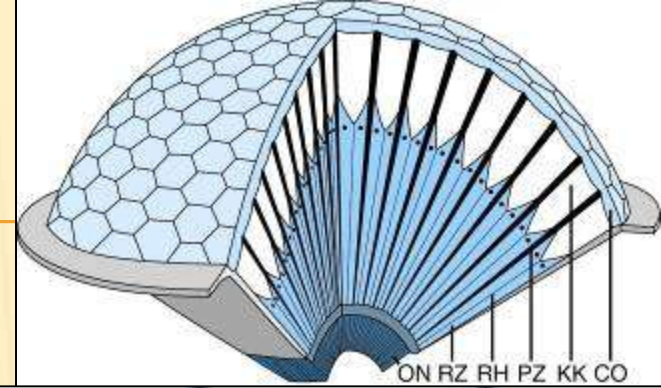
INSECTA - HMYZ

+smysly

✗složené oko

✗ommatidia (až 10 000)

✗zaostřeno na blízko

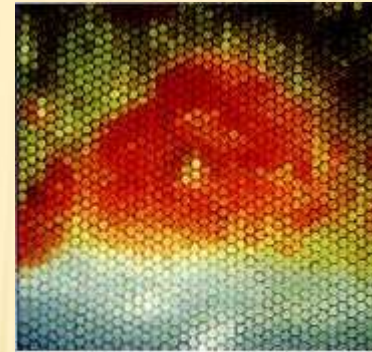

INSECTA - HMYZ

- × spektrum UV
- × polarizované světlo

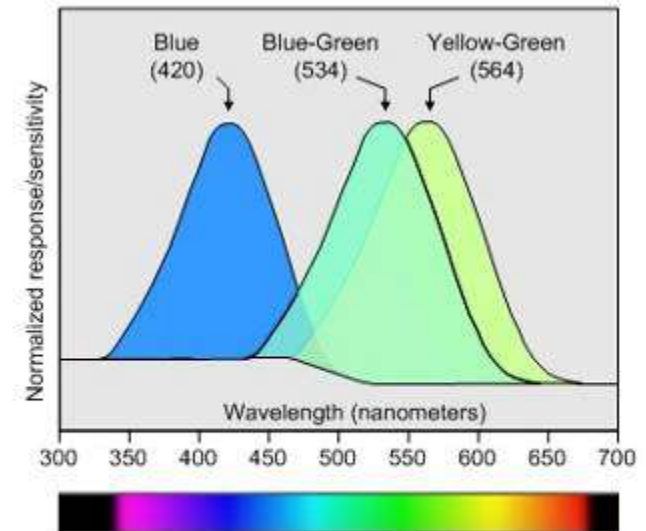
Human's view.

A bee's view of poppies.

Insect's view (simulated through UV film).

Typical humans are trichromats
(three color cone/pigment types – blue, blue-green, and yellow-green)

INSECTA

✗ trichromatic

✗ pentachromatic

